

DIN ČUJ. / DERES REF: BEAIVI / DATO:
23/2487 23.08.2024

MIN ČUJ / VÅR REF: ÁŠŠEMEANNUDEADJI / SAKSBEHANDLER:
24/3970-2 Elina Hakala

Energidepartementet

Uttalelse til forslag til endringer i energiloven

Sametinget viser til høring av forslag til endringer i energiloven som er sendt på høring av Energidepartementet. Formålet med endringsforslagene er ifølge Energidepartementet å effektivisere og modernisere reglene for konsesjonsbehandling av produksjons- og nettanlegg.

Endringene som foreslås er blant annet innføring av en ny hjemmel for at behandlingen av energiprojekter som klart ikke vil få konsesjon, kan avsluttes på et tidlig stadium i konsesjonsprosessen og en ny frist for å søke om konsesjon etter fastsettelsen av utredningsprogram, samt en ny hjemmel for å avvise mangelfulle meldinger og søknader. Videre foreslås det å innføre henteplikt for produksjon som tilknyttes nett opp til og med 22 kV, modernisering av søknads-, kunngjørings- og omgjøringsreglene, forlengelse av den maksimale varigheten for nye konsesjoner, lovfesting av detaljplanfasen, innføring av nye byggefrister, samt en ny hjemmel for å pålegge etterundersøkelser.

Sametinget vil innledningsvis bemerke at regjeringen bruker mye ressurser på å gjøre endringer i regelverket og effektivisering av saksbehandlingsprosessene. Samtidig klarer ikke regjeringen å få løst utfordringer knyttet til kapasiteten hos samiske rettighetshavere som kan bli berørt av energiutbygginger. Regjeringen i sin tiltakspakke for reindrift og energi lovet å se på hvordan man kan styrke reinbeitedistriktenes mulighet til å følge opp arealsaker. Fortsatt ser vi ingen løsningsforslag, mens de øvrige prosessene påskyndes. Dette mener Sametinget er svært bekymringsfullt.

Avslutning av saker på et tidlig stadium i konsesjonsprosessen

Departementet foreslår at det innføres en ny bestemmelse i energiloven som åpner for at konsesjonsmyndigheten i visse tilfeller kan avslutte behandlingen av en melding. Foreslåtte endring innebærer at ikke-realiserbare prosjekter kan avsluttes så tidlig som mulig.

Departementet foreslår at det oppstilles fire kriterier for når en sak kan avsluttes i meldingsfasen:

- (a) forslagsstiller er bortfalt, besluttet oppløst eller tatt under konkursbehandling,
- (b) det planlagte tiltaket helt eller delvis er plassert i et område som er omfattet av vernevedtak etter naturmangfoldloven eller Stortingets vedtak om vern av vassdrag, hvis tiltaket kan innvirke på verneverdiene,
- (c) det planlagte tiltaket helt eller delvis er plassert i et område hvor det er særlig fare for naturskade, eller

(d) det planlagte tiltaket klart vil medføre vesentlige negative virkninger for miljø eller annen arealbruk

Departementet bemerker at vurderingene i kriteriet (d) er skjønsmessige. For at kriteriet ikke skal favne for vidt, oppstilles det krav om *kvalifisert sannsynlighetsovervekt*, at de negative virkningene må være *vesentlige*, og at en eventuell konsesjonssøknad *av den grunn vil bli avslått*.

Sametinget mener at innføring av hjemmel for tidlig avslutning av saker som vil klart medføre vesentlige negative virkninger for miljø eller annen arealbruk er fornuftig. Dette vil også kunne avlaste direkte berørte samiske rettighetshavere som blir utsatt for flere forslag om kraftutbygging som vil ødelegge for deres drifts- og eksistensgrunnlag.

Samtidig mener Sametinget at terskel for når et tiltak kan ha vesentlige negative virkninger for annen arealbruk i samiske områder, ikke kan ligge der det er kvalifisert sannsynlighetsovervekt for menneskerettsbrudd, jf. strid med SP artikkel 27. Terskel for vesentlighetsgrad må kunne vurderes annerledes og inntreffe tidligere enn når det foreligger er klart brudd på SP 27.

Videre mener Sametinget at ved vurderinger av vesentlighetsgrad for tiltak i Finnmark, skal Sametinget retningslinjer for endret bruk av utmark benyttes. Disse retningslinjene vil også kunne ha overføringsverdi for vurderingene som må gjøres også utenfor Finnmark.

Sametinget ber om konsultasjoner om foreslåtte endringer.

Ny frist for å søke om konsesjon etter fastsettelsen av utredningsprogram

Departementet foreslår å innføre en regel om at tiltaket må meldes på nytt dersom det ikke er søkt om konsesjon innen to år etter fastsettelsen av utredningsprogrammet. Det er energimyndighetens erfaring at etter at NVE har fastsatt utredningsprogram, blir dette ikke fulgt opp med konsesjonssøknad innen rimelig tid. Departementet mener at langt tidsforløp mellom fastsettelsen av utredningsprogrammet og søknadstidspunktet kan skape usikkerhet for berørte interesser og medføre behov for tilleggsutredninger.

Sametinget mener at innføring av krav om nytt melding og nytt utredningsprogram er fornuftig. Sametinget viser til erfaringer med behandling av søknad om 420kV-kraftlinje fra Skaidi til Hammerfest, der Sametinget mente at det var gått uforholdsmessig lang tid fra utredningene var gjort frem til søknaden ble fremmet på nytt. En tidsregel vil kunne gjøre at slike situasjoner ikke oppstår på nytt.

Samtidig mener Sametinget at fristen kan ikke virke slik at utredningene som gjøres blir av dårligere kvalitet i og med at tiltakshaver haster seg for å kunne fremme søknaden innen gitt frist.

Forlengelse av den maksimale varigheten for nye konsesjoner

Departementet foreslår at den øvre grensen for hvor lang varighet konsesjoner etter lovens kapittel 3, 4 og 5 kan ha, økes til inntil 50 år. Etter departementets vurdering bør hovedregelen fortsatt være at konsesjonsperioden tilpasses det enkelte anleggets antatte tekniske og økonomiske levetid.

Det fremkommer ikke i departementets høringsnotat om det er vurdert hvilke konsekvenser utvidelse av den maksimale varigheten for nye konsesjoner vil ha for naturgrunnlag for samisk kultur og næringsutøvelse. Sametinget ser at en slik endring har potensiale for at det i løpet av konsesjonsperiode kan forekomme behov for endringer av både vilkår og eventuelle fastsatte avbøtende tiltak.

Det at forslaget tar utgangspunktet i installasjonenes antatte tekniske og økonomiske levetid, gjør at bestemmelsen kun vektlegger tiltakshaverens hensyn, ikke de andre direkte berørtes hensyn. På 50 år kan både klimaendringer og annen samfunnsutvikling gjøre at gitte tillatelse er både utdaterte og lite hensiktsmessige. En eventuell forlengelse av den maksimale varigheten bør ha innebygde sikkerhetsventiler for de direkte berørte rettighetshavere, som gjør at tillatelser med

vilkår og avbøtende tiltak kan vurderes på nytt i løpet av konsesjonsperioden. En lignende mekanisme er hjemmel til å fastsette krav om revisjon av konsesjonsvilkår av tillatelser etter vassdragsreguleringsloven, industrikonsesjonsloven og vannressursloven.

Sametinget mener i tillegg ettersom den maksimale varigheten utvides, bør beslutningsgrunnlaget være best mulig. Derfor mener Sametinget at endringene ikke kan inntreffe for revisjon av konsekvensutredningsforskriften og kravene for reindriftsfaglige utredninger er klare og vedtatte.

Sametinget ber om konsultasjoner om foreslåtte endringer.

Lovfesting av detaljplanfasen

I saker hvor det blir gitt anleggskonsesjon for å bygge, eie og drive store og arealkrevende anlegg etter energiloven § 3-1, setter konsesjonsmyndigheten ofte krav om at konsesjonæren utarbeider en detaljplan for anlegget, tidligere kalt miljø-, transport- og anleggsplan (MTA). Begrepet detaljplan finnes ikke i energiloven i dag, men er i praksis et sentralt virkemiddel i oppfølgingen av store, arealkrevende konsesjonssaker etter energiloven. Nå foreslår departementet å innføre en ny bestemmelse i energiloven om krav til detaljplan for nye anlegg med anleggskonsesjon etter energiloven § 3-1. Departementet foreslår at bestemmelsen fastslår at det i utgangspunktet skal utarbeides en detaljplan for anleggets tekniske utforming samt relevante miljø- og landskapsmessige forhold, som må godkjennes før byggingen av nye tiltak kan iverksettes.

Sametinget mener lovfesting av krav om detaljplan vil gi en tydeligere hjemmel for det som allerede kan anses som dagens praksis. Forslaget gir ikke nærmere regler for utredninger og hvilken metodikk detaljplanene skal følge. For Sametinget vil det være viktig at det også ved utarbeidelse av detaljplan innhentes og anvendes samisk urfolksskunnskap, ved tiltak etter Energiloven som skjer i det tradisjonelle samiske området. For eksempel vil tilpasning av anleggsperioder til samisk bruk av anleggsområdet, best kunne fastsettes på bakgrunn av samisk urfolksskunnskap. Vi ber om at bruk av samisk urfolksskunnskap i detaljplanen fastsettes i loven.

Sametinget mener også det er behov for at krav om detaljplan for nedlegging av anlegget fastsettes i loven. Videre mener Sametinget at det er behov for å vurdere bestemmelser som fastsetter regler for tilbakeføring av områder til reinbeiter der konsesjonen utgår og drifta avsluttes, da særlig med tanke på krav om at det etableres økonomiske ordninger som sikrer at dette blir gjort når anlegg nedlegges.

Sametinget ber om konsultasjoner om foreslåtte endringer.

Hjemmel for å pålegge etterundersøkelser

Departementet mener at det er behov for en ny hjemmel for å pålegge etterundersøkelser av tiltakets virkninger for miljø og annen arealbruk. Departementet påpeker at konsesjoner etter energiloven er relativt langvarige, noe som tilsier at det i løpet av driftsperioden kan oppstå behov for å forbedre kunnskapsgrunnlaget om virkningene i de berørte områdene. Hvis etterundersøkelsene viser at det er grunnlag for å pålegge konsesjonær nye avbøtende tiltak, kan det bli aktuelt å sette nye vilkår i konsesjonen eller endre eksisterende vilkår i medhold av § 10-4 første ledd.

Sametinget har også over lenger tid etterlyst at det må utføres mer forskning på vindindustriens påvirkning på rein, reindrift, utmarksutøvelse og samisk kultur. Sametinget er positiv til forslaget om innføring av en hjemmel for å pålegge konsesjonær etterundersøkelser.

Dearvuodáiguin / Med vennlig hilsen

Andreas Stångberg
juogushoavda / seksjonssjef

Elina Hakala
seniorráđđeaddi/seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur. /

Dát reive lea elektrovnnalaččat dohkkehuvvon ja sáddejuvvo vuolláičállaga haga.